

Կ Ր Օ Ն Ա Կ Ա Ն

Փ Ր Կ Զ Ի Ծ Ն Ո Ւ Ն Դ Ը

Ծնաւ ձեզ այսօր Փրկիչ:

Ղուկ. Բ. 11.

Ա.

Երկու տօն տարուայ մէջ քրիստոնեայ աշխարհի համար բացառիկ նշանակութիւն են ստացել, ծննդեան և յարութեան տօները: Ըստ երևութին նոքա բոլորովին տարբեր յիշողութիւններ են, բայց ոչ ըստ էութեան: Թէ առաջինը և թէ երկրորդը մեզ համար նշանակութիւն են ստացել Յիսուսի փրկչական գործունէութեամբ. մէկը կապուած է նորա ապագայի, միւսը անցեալի հետ: Յարութեան տօնի մէջ աւելի գաղափարական շեշտ կայ և առաքելական քարոզութեան ժամանակ աւելի կարեւորութիւն է ստացել, բայց ծնունդն էլ յետագայ դարերում դարձել է աւելի սիրելի և ժողովրդական: Նա մի ուրախութեան և ընտանեկան տօն է արեւելեան և արևմտեան քրիստոնեայ ազգերի համար հաւասարապէս և կապուած ժողովրդական ծէսերի և աւանդութիւնների հետ: Նա ուրախութիւն է բերում ոչ միայն մանուկներին, այլ և ոգևորութիւն և վերածնութեան յոյս ներշնչում հասակւորներին: Յուսոյ գաղափարը ապագայի ծոցում թաղնուած պայծառ պատկերների արտացոլումն է մարդկային հոգու մէջ. այդ տեսակէտով Յիսուս մանկան ծնունդը մի արշալոյս էր, որ յայտարար պիտի հանգիստանար նոր արեգակի ծագման: Ի զուր չէ այդ իրողութիւնը այնքան սիրելի նիւթ դարձել քրիստոնէական արուեստի համար. դասական ամենամեծ նկարիչները իրենց տաղանդը գործադրել են ծննդեան տեսարանը իւր յաւիտենական գա-

դափարով թանձրացնելու. այդ պատկերների մէջ արտա-
ցում է խորհրդաւորութեան և սքանչման հետ, նաեւ
ուրախութեան և աւետեաց դադափարը. Նոքա ևս իրենց
ստեղծած հովիւների և մողերի նման ծունկ են չոքել
հողով նորածին մանկան տռաջ և հրեշտակների հետ
աւետել մարդկութեան. «ծնաւ ձեզ այսօր Փրկիչ»:

Աւետարանական աւանդութիւնների համաձայն Յի-
սուսի ծնունդը աստուածային էր և գերբնական: Այդ մի
ճշմարտութիւն է ըստ էութեան: Քննութեան ենթարկել
նորա մանրամասնութիւնները բանականութեան օրէնքնե-
րով, փոխանակ նորա անձնաւորութեան կենսատու ճա-
ռագայթների տռաջ բանալու մեր սրտի և հոգու լուսա-
մուտները, նշանակում է արուեստի չքնաղ, հրաշակերտ
ստեղծագործութիւնը կոպիտ և տգէտ դարձնի ձեռքը տալ,
որ նա իւր մօլործով թերութիւններն ուղղէ: Այսօր գիտ-
նական վերլուծութեամբ չենք զբաղուած, այլ ծննդեան իրո-
ղութեան նշանակութիւնն ենք կամենում շեշտել մեր հոգե-
ւոր կեանքի համար: Յիսուս հաւատով և յուսով մեռած
մարդկանց Փրկիչը չէ, այլ կենդանիների. իսկ այդպիսիների
համար գերբնական նշանակութիւն ունեցողը նորա ծննդեան
մանրամասնութիւնները չեն: Աստուածային է նորա անձնա-
ւորութիւնը, նորա հաւանքը դէպի երկնաւոր Հայրը, նորա
օէրը դէպի մերձաւորը, նորա ամբողջ յայտնութիւնը:
Հանճարեղ մարդիկ պատմութեան մէջ շատ կան. բայց ո՞վ
է Յիսուս Քրիստոսի նման: Նոքա ամենքը մարդ են, նկա-
տելի և շոշափելի իրենց ստուերներով և սահմանաւոր
կատարելութիւններով. բայց այստեղ աստուածայինը իւր
մաքրութեամբ մարմին է ստացել մարդկային կերպարան-
քով: Աւետարանական խօսքի համաձայն բանը մարմին է
դարձել Պատմութեան հերոսներից, խորիմաստ փիլիսոփա-
ներից ու արուեստագէտներից իւրաքանչիւրը մի աստղ է,
որ զօրդարում է մարդկային հոգու զարգացման երկինքը,
բայց ի՞նչ են նրանք Յիսուս Քրիստոսի անձնաւորութեան
արեգակի առաջ: Արարատեան անհուն դաշտի հորիզինում
բարձրանում է ամպածրար և երկնամերձ դադաթով Մա-

սիր, ինչ եւն նորա առաջ հասարակ բլուրները, Այսպէս է Յիսուսի անձնաւորութեան համեմատութիւնը պատմութեան բոլոր հերոսների նկատմամբ: Գիտութիւնը աշխատել է լուսաբանել նորա ծագման պատմութիւնը, ժամանակակից փիլիսոփայութեան և կրօնական հոսանքների առնչութեամբ, բայց նա մնացել է դարձեալ աստուածային, չբնաղ մի խորհուրդ, անհունութեան հորիզոնի վերայ ձգուած նոսր և պայծառ շամանդաղի նման ակնապարար, առանց թանձրացեալ ըմբռնողութիւն դառնալու ըստ ամենայնի պատմական իրողութիւնների օղակների մէջ: Եւ առհասարակ միթէ ըմբռնելի է պատմութեան ամէն մի երևոյթ, անձնաւորութիւն, ինչպէս խորհուրդ է մարդկային հոգին իւր շատ կողմերով, ևս առաւել խորհուրդ եւն աստուածամերձ անձնաւորութիւնները: Ո՛չ, Յիսուսի ծագումը սովորական չէ, որովհետեւ Աստուծոյ, անարատ սիրոյ, լուսոյ և ճշմարտութեան մասին մեկին զաղափար ենք ստանում: միայն նորա անձնաւորութեամբ: Պատմութեան ամենալուսեմ խորհուրդն է այս ծնունդը, որի առաջ միայն պէտք է լռի բանականութիւնն ու մարդկային տկար իմաստութիւնը և նրա սրտից պէտք է միայն որպէս կնդրուկի անուշ բուրմունք դէպի երկինք բարձրանայ անհուն երախտագիտութեան և ցոլութեան զգացմունքը:

Բ.

Արդարեւ այսօրուայ տօնը մի մեծ մարդու ծննդեան յիշատակ չէ, այլ աւելի: Բեթղեհէմի մսուրքի իրողութիւնը մարդկային պատմութեան օրհնութեան աղբիւրը դարձաւ: Հրեշտակի աւետիսը «Ծնաւ ձեզ այսօր Փրկիչ» միլիոնաւոր մարդկանց սրտի մէջ արձագանգ գտաւ դարերի ընթացքում և նրանց դասակից արաւ հրեշտակների հետ օրհնելու Աստուծոյ անունը: «Փառք ի բարձունս Աստուծոյ»: Իւրաքանչիւր պարզ և երախտագիտութեան զգացմունք է յառաջ բերում ստացողի մէջ, իսկ այսօր մարդկութեան առաջ է դրուած Բարձրեալի ամենամեծ նուէրը

մանուկ Յիսուսի ծննդեամբ, Խաւարի ստուերների մէջ խարխափող մարդկութեան համար Բեթղեհէմի մութքից փրկութեան և լուսոյ մի նոր աստղ է ծագել, հանդէս է եկել Աստուծոյ հոգին երկրաւոր նժդեհի կերպարանքով, Բարձրագոյն բարին, գեղեցիկն ու ճշմարիտը երկնային եթերներից իջել է այսօր երկրի վերայ, Աստուած մարմնացել է մարդու մէջ, որպէս զի մարդն էլ Աստուածութեան հասնի։ Այսպէս են ձևակերպել եկեղեցու հայրերը Քրիստոսի ծննդեան բարոյական խորհուրդը և շատ գեղեցիկ կերպով։ Մարդկութեան Փրկիչն է ծնունել այսօր, նորա հոգու առաջնորդը, Վառն ի պտղոյ իւրմէ ճանաչիւ։ քրիստոնէութեան Հիմնադիրն էլ իւր ներգործութեամբ դարերի ընթացքում։ Ձի կարելի հին ազգերի կեանքի վերջալուսին և նոր ազգերի ծագման և զարգացման ամբողջ շրջանում հոգեւոր-բարոյական-քաղաքակրթական-մարդասիրական որ և է վսեմ՝ շարժում ցոյց տալ, որ չկրէր Քրիստոսի հոգու ներգործութիւնը։ Կարելի է նորան պատմութեան հնոցը համարել, նորա մէջ են ամփոփուած հին քաղաքակրթութեան ամենից ազնիւ գծերը և այնտեղից էլ աւելի պայծառ կերպով բղխել են նոր ազգերի կեանքի ճառագայթները։ Եւրոպական ներկայ նշանաւոր ազգերի քաղաքակրթութեան, գրի և գրականութեան ծագումը կապուած է քրիստոնէութեան հետ։ Պէտք է համեմատել քրիստոնեայ ազգերի քաղաքակրթութիւնը արևելեան հին կրօնների ազդեցութեան հետ, որպէս զի միանգամից պարզ լինի մեր կրօնի և նորա Հիմնադրի լուսաւոր առաւելութիւնները։ Արևելեան կրօններին ենթարկուած ազգերը նիրհում են խորին թմրութեան մէջ և իսկապէս պատմութիւն չունին, որովհետև իրենց կրօնների ազդեցութեամբ զուրկ են մնացել զարգացման ունակութիւնից, այն ինչ քրիստոնէութիւնը իւր Հիմնադրի օրհնեալ բերանով մարդկութեան առաջ անսահման կատարելութեան նպատակն է դրել։ Մահմեդականութիւնը հրով ու սրով էր տարածում իւր ազդեցութիւնը, նման լաւայի, որ մեռցնում է իւր հոսանքի աակ ընկած ամէն բուսակա-

նութիւնն և կենդանութիւնն, այն ինչ քրիստոնէութիւնը երկնային ցօղ է դարձել իւր ազդեցութեան ենթարկուած բոլոր ազգերի մտաւոր անդաստանների համար. նա իւրացրել է հին ազգերի քաղաքակրթութիւնը և աւանդել նոր ազգերին, նրանց համար գիր ու դպրութիւն, արուեստ է ստեղծել և կանգնեցրել նրանց գիտակցական շաւղի վերայ. Քրիստոնէութեան շատ գաղափարները լիովին չեն իրագործուած և նրանք անիրագործելի են իբրև իդէալ բովանդակ կատարելութեամբ, բայց հէնց այդպիսի գերական է, որ կեանքի բարոյական զարգացման աղբիւրն է դարձել: Մարդկութեան զարգացման լաւ ծանօթ անձանց համար կասկածի ոչ մի տեղիք չկայ, թէ դարերն ու ժամանակները անհետեանք չեն անցել: Գիտութեան, արուեստի, քաղաքակրթութեան յառաջադիմութիւնը, վայրենի և կոշտ բարբերի աստիճանաբար մեղմացումն ու փոփոխութիւնը, բարոյական հայեացքների խորութիւնն ու հրամայական արժէք ստանալը քրիստոնէութեան բարերար ազդեցութեան արդիւնքն է և դէպի կատարելութիւն տանող մի ունակութիւն: Կինը քրիստոնեայ ազգերի մէջ բարոյապէս հաւասար է մարդուն, նորա լծակիցն է կեանքի մէջ և ընկերը, բայց ոչ միայն հաճոյքի առարկայ, հարեմի զարդ, զրկուած Աստուծոյ շնորհած արեւից ու լուսից, ինչպէս մահմեդականութեան և արեւելեան կրօններին ենթարկուած ազգերի մէջ: Մարդկութեան անարգանք ստրկութիւնը՝ մեղմացաւ և ի վերջոյ ոչնչացաւ նոյն իսկ շատ ոչ քրիստոնեայ ազգերի մէջ քրիստոնէութեան կարեկցութեան և մարդասիրութեան ազդեցութեան շնորհիւ: Բարեգործական ամէն տեսակ հաստատութիւնները՝ հիւանդանոցներն ու անկեղանոցները, որբանոցներն ու արհեստանոցները, աղքատանոցներն ու դպրոցները, նոյն իսկ մարմնապէս և հոգեպէս պակասաւորների համար՝ բոլորը ծագել են և ծաղկել քրիստոնէութեան կենսատու արեւի ճառագայթների տակ: Քրիստոնէութիւնը ձեռք է մեկնել բարոյապէս ընկածին, օգնութեան է հասել նիւթապէս կարօտին և մխիթարել է սգաւորին, մաքառել է

մարդկային ամէն տեսակ ախտերի՝ անբարոյականութեան, արբեցութեան, վաշխառութեան գէմ, խրախուսել է ազնիւ աշխատանքը, մաքուր կեանքը... Այնտեղից է ծագել և Աւետարանի լուսոյ շերտութեան մէջ զարգացել մարդասիրութեան գաղափարը իւր պէս պէս երևութներով, որ արդի քաղաքակրթութեան զարդն է և մարդկութեան բարոյական յառաջագիժութեան լուսագոյն ապացոյցը։ Այսօր ևս քրիստոնէութիւնը աւետարանական լուսոյ և քաղաքակրթութեան բարի սերմերը տարածում է Ափրիկայի և Ասիայի կիսամայրեանի կամ թմրութեան ենթարկուած ցեղերի և ազգերի մէջ, հազարաւոր միսիոնարներ գործում են այնտեղ Քրիստոսի աշակերտին վայել անձնուիրութեամբ և զրկանքներով... Բայց բաւական է, կարելի է համարել ծովի ափին կուտակուած աւազը, բայց ոչ չափել ու կշռել այն շոշափելի բարիքն ու օրհնութիւնը, որ բղխել է Բեթղէհեմի մսուրքի իրողութիւնից։ Եւ դեռ երկար դարերի համար անսպառելի բարոյական դրամագլուխ կլինի այն մարդկային հոգու զարգացման պատմութեան մէջ։

Գ.

Այսօրուայ հոգեւոր երգերն ու սրբազան ընթերցուածները մեզ դէպի մսուրք են հրաւիրում ծունկ խորհարհելու այն երկնային մանկան առաջ, որ մեր Փրկիչը հանդիսացաւ թորհուրդ մեծ և սքանչելի, որ յայտնաւոր յայտնեցաւ։ Մեզ առաջնորդող աստղը բանականութիւնը չէ, այլ պարզ հովիւների և իմաստուն մոգերի անկեղծ բարեպաշտութիւնը, սքանչացման և հիացմունքի զգացմունքը նուիրականի, վսեմի, աստուածայինի առաջ։ Թող լուէ ամէն մի քննութիւն և յարութիւն առնի խղճի մաքուր ձայնը։ Լսենք պատմութեան խորին խորհուրդների սօսաւիւնը մեր ականջին, որ հրեշտակի աւետման կըրկնութիւնն է. «Ճնաւ ձեզ այսօր Փրկիչ»։

Բայց ծննդեան տօնը միայն մեր Փրկչի յայտնու-

Թեան յիշատակը չէ, այլ և մի քարոզ վերածնութեան համար: Եթէ մեր յարգանքն ու երախտագիտութիւնը արտաքին տօնակատարութեամբ և ձեւերով պէտք է արտայայտուի, կդատապարտուի նոյն իսկ Փրկչի խօսքերով: Նորա բողոքն ու քննադատութիւնն ուղղուած էր հէնց հրէութեան այդ թերութիւններէ, յատկապէս արտաքին ծիսակատարութեանց ներկայացուցիչ ու պաշտպան փարիսեցիութեան դէմ: Մեր հոգեւոր երգերն ու ընթերցուածները կլինեն անհամապատասխան այն անձնաւորութեան յիշատակին, որ կեանք էր և սէր, և ոչ լոզանջող պղինձ: Ի դուր կլինեն տօնի հետ կապուած արտաքին փառաւորութիւնները, եռածայն և քառածայն երգեցողութիւնները, հարիւրաւոր մօմերի և ջահերի արձակած ճառագայթները, եթէ մեր հոգու խաւարը չի փարատուած Քրիստոսից բղխած սիրոյ նշոյլներով: Եկեղեցու արտաքին փառաւորութիւնը, նորա պայծառութիւնն ու գեղարուեստական զարդարանքը գնահատելի է դաստիարակչական որոշ տեսակէտով, բայց երբէք չպէտք է մոռանանք, որ նա մի չէնք է միայն, թող լինի կոփածոյ քարերից, նոյն իսկ մարմարիոնից կերտուած, եթէ սիրոյ հոգին չի սաւառնում նորա կամարների տակ: Կրօնը արտաքին պաշտամունք չէ, այլ կեանքի զօրութիւն և նպատակ: Տէրը իւր աշակերտների զգացմունքների, նիստ ու կացի, գործունէութեան մէջն է թանձրանում և պատկեր ստանում: Նա չի եկել Դաւթի նիւթական աթոռի վերայ բազմելու հին կտակարանի բարեպաշտների իղձերի համաձայն, այլ իւր հաւատացեալների հոգու և սրտի մէջ: Նա չի եկել հրէից թագաւորութիւնը նորոգելու և հռովմայեցւոց իշխանութիւնը խորտակելու, այլ մեր հոգիները փրկելու չարի, սատանայի, մեղքի իշխանութիւնից, ի՞նչ է մարմնաւոր ստրկութիւնը հոգեւոր ստրկութեան առաջ: «Զինչ օգուտ է մարդոյ, եթէ զաշխարհ ամենայն շահացի և զանձն իւր տուժեացէ»: Նա եկել է մի աւելի բարձր, ազատ, վսեմ և աստուածային թագաւորութիւն ստեղծելու մարդկանց հոգիների մէջ, ւարձայութիւնն ի

ներքս ի ձեզ է, իւր սիրոյ ջերմութեամբ հալցնելու մեր սրտի ետականութեան սառնամանիքները, բաղխելու նորա փակուած դռները, որպէս զի բացուին մեզ շրջապատող թշուառութեան առաջ: Աւաղ, մարդկային հոգու աչքերը շատ կարճատես են: Ի՞նչ բազմատեսակ թշուառութիւններ կան, որոնք վրիպում են մեր տեսութիւնից, եթէ Քրիստոսի սիրոյ և կարեկցութեան ճառագայթները չեն թափանցել մեր հոգին: Հարիւրաւոր, հազարաւոր մարդիկ իրենց վերջին շունչն են փչում աղքատութեան, տգիտութեան և անբարոյական ախտերի ճիրաններում և մենք կայենի նման չքմեղ ենք ձեռնում Աստուծոյ և մեր քարացած խղճի առաջ: Հարիւրաւոր, հազարաւոր երախտներ մերկ, բոկոտն, քաղցած իրենց հայեացքը մեզ են ուղղել ճաճկահայաստանում և այստեղ, որոնք կկամենային ծնընդեան տօներին նոյնպէս հագնուել, վայելել իրենց ծնողների փայփայանքն ու սէրը: Մի ամբողջ ժողովուրդ տառապում է նիւթական և հոգեւոր աղքատութեան, ստրկութեան, լսաւարի և մոլորութեան մէջ: Դարերի արհաւիրքներից ճողոպրած ազգային եկեղեցին արիւնաքամ ընկած է երիքովի ճանապարհին և իւր որդոց օգնութեանն է սպասում, որ Սամարացու նման սպեղանի դնեն վէրքերին . . . :

Տեսնում ենք այս բոլորը, լսում ենք նրանց հառաչանքի և հեծութեան ձայները: Եթէ այո՛, Բեթղեհեմի աստղը ծագել է և մեզ համար, հրեշտակի աւետիքը հովիւների հետ և մեզ է ուղղուած, թէ «ճեաւ ձեզ այսօր Փրկիչ»:

Դ. Վ. Յովսէփեան

